

מקסים גילן

יכוח על שמאל וימין אצל רטוש

מאחורי הויכוח על השקפתו ה"מינית" פחות או יותר של ידידי המנוח יונתן רטוש מפרפר, כמו מאחורי סורגיו הנסתרים של כלוב מחשבתו, העובדה ההיסטורית שמאבק השיחור הישראלי, מלפני מלחמת העצמי אות של תש"ח, נוהל בעיקרו על-ידי הימין היהודי והישראלי; ורק במיעוט על-ידי הש"מאל — השמאל התיאורטי של יצחק שרה והפלמ"ח של הימים ההם, ובניגוד לרצונו של השמאל הציוני, ששינת פעולה עם האימפ"ריה הבריטית ששיערה אז את הארץ.

זאת, בניגוד לרוב מאבקי השיחור של עמיתבל, במאות השנים שעברו ובמאה ה-20. מאז המהפכה הצרפתית של 1789 נאבקו העמים לשיחור בצד השמאל של המפה המינית.

אמרתי "רוכב", להוציא כמה ארצות כגון הודו, עיראק ומצרים, ארצות שסבלו מתחת למגף של צור שלא שיק, בתקופה ההיסטורית של שנות ה-30 וה-40, את תפקיד ה"רשע" הימני העיקרי — הלא הוא הפאשיזם/נאציזם.

הטובים והרעים

עולם זה חולק אידיאולוגית ואובייקטיבית, לשני מחנות — מחנה מי שעתידותיו ליהפך למעצמות הברית ה"טובות" ומחנה מי של המעצמות הטוטאליטריות: גרמניה, איטליה ויפאן "הרעות". ואין דבר שחצץ עוד בין שני המחנות: אין עוד גוונים של אפור בין הטוב המוחלט — הלבן, לבין השחור — הרע האבסולוטי.

בעולם כזה נמצאו אנשים שבדומה לרר ציפר העדיפו להיות מקוללים, ליהפך בעיני הזולת לשטן — או לכרות ברית עם השטן. זאת — למען שיחורו הנרכאים של עמיהם. בין הלוציפרים הזעירים הללו, שנחשפו בסדר פות הגדולות בלחט חלומותיהם הרומאנטיים, היו גם אברהם שטרן (יאר) ויונתן רטוש.

(אגב, מלבד הלוציפרים המערביים, ניתן היה למצוא אז גם מיוחה יותר את מי שפשט לא הבינו שמה שנחשב בעולם ה"מפותח", המערבי, לטוב ולרע — בייחוד לרע — הוא באמת כזה. מבחינה היסטורית גלובלית. נמצאו רבים, בארצות העולם הקולוניאלי, ש"פשוט נתחברו לאוייב של האוייב שלהם. בין אלה היו מנהיגי תנועת המרד ההודית וכן רא"ש עד עלי אלכילאני העיראקי, שבמאבקו נהרג דויד רויאל בשנות ה-40, אחרי שהאימפריה הבריטית רצחה את יאר וכלאה את יצחק שמיר ואת נתן ילין-גמור אך שיחררה את רויאל למען ישיפת פעולה עם הוא עם האימפריה — נגד הערבים).

שמאל בחסדי האימפריה

בתנועה הציונית של הימים ההם, ובארץ ישראל של אותם ימים, שלט מה שהתכנה "שמאל ציוני". היה זה שמאל אשר לא היסט להלשיץ על קומוניסטים ושמאלנים אחרים להשליטן חור — ולגרומ לכך שמאלנים קומרי 3000

ניסטים יגורשו לארצו של סטאלין — רובם למוות וראי. אל נשכה ששמאל זה שלט בארץ כפי ששלטו בנורווגיה אנשיו של קוויד לינג, היינו — בחסדיה של האימפריה הבריטית ותור-כרי שיתוף פעולה עימה. ויעיד על כך יואל בראנד, מפרשת קסטנר, אשר אהוד אבריאל וטדי קולק הביאו לכך שיתפס על-ידי האינטליג'נס הצבאי הבריטי ויכלא בתא נוח מאוד בקאהיר, כדי שלא יספר, חל"ל, ליישוב על השואה בהונגריה ולא יפריע לתהליך הגיוס לבריגדה העברית בצבא הבריטי. כל זה בעוד 5000 יהודים הונגריים נשלחים יום יום לכיבשנים והר"ר עוריאל קסטנר ממתין לשואה, במדי האס"א שלו המגוהצים היטב והחרשים, לאות מבראנד שלא בא — כי בראנד נשאר כלוא ארבעה חודשים בעצת נאמניו של דויד כן-גוריון.

אשר לימין היהודי המתון, מה שקוראים הועידבורגני והבורגני המצוי, הוא פירפר

מקסים גילן: 21 שנה של גלות פוליטית

בינתיים חסר-מעש בניוירוק ובלונדון, ונמי נע מלהשפיע על הממשל בארצות שבהן הצ"לח להשתקע — בעיקר בריטניה וארצות הברית. נמנע מלהשפיע ביחס למה שקורה בארץ, ונמנע עוד יותר מלהשפיע על הנשיא רובלט, למשל, כדי שהנשיא האמריקאי ילחץ על הבריטים להתיר כניסת 100 אלף יהודים אירופיים תמורת 100 אלף משאיות, שאותן דרש אייכמן ואשר ה"ג'וינט דיסטרי" ביושן קומיטי" היה מוכן להספק.

והרי לכם תמונה של הימים ההם שאינה כולה בציבני שחור-לבן ושאת פרטיה שכחו או טישטשו בינתיים: עולם במהומה, תחת עוני הכיבשנים: יאוש, שואה, טבח מיליונים — כ-30 מיליונים בעת המלחמה, שישה מיליון יהודים ואין יודע בדיוק כמה לא-יהודים (כל נרצח רביעי במחנות ההשמדה היה צועני, קאתולי, שמאלי, כומר פרוטסטנטי, הומרכסואלי או סתם רוסי או פולני) ועוד. ובאיושיו מקום בצד, בצד שלנו אך מאוד במרכז שלהם, מאות מיליונים נרכאים קולד-ניאליים שמתחילים להתעורר לעצמאות ואשר כל מופתיהם והאידיאולוגיות שלהם, כל סימני הדרך המערביים" שלהם מנוסחים

על-ידי סטאלין מצד אחד ועל-ידי מוסוליני/היטלר מצד שני... ואשר נשלטים לרוב לאו רוקא על-ידי נאצים או פאשיסטים, אלא על-ידי "סתם" קולוניאליסטים מן הסוג המצוי — בריטים, צרפתים, בלגים, ובאמריקה הלאסנית — אמריקאים.

הנה, על רקע שואה זו מחוץ ודיכוי ורדיפות מבית, כמו באירופה המיוחזרת אצל ואחר-כך לח" והכריזו מלחמה על השליט הזר בארץ. גם יכלו לו, וגם הכריזו את הש"מאל הציוני המפא"י להצטרף למערכה ברגע האחרון כמעט, ולנטוש את בריתו המזוהמת עם האימפריה.

ובינתיים מתחילים להתגבש ענני הגירוש מעל ראשי הפלסטינים בארץ, אותם פלסטינים המכנים את מלחמת 1948 כ"מלחמת השואה". ובשוליה השוליים השמאליות הארצישראליות — מפ"ם/פלמ"ח המשתפים פעולה עם מפא"י שיפתח האימפריה, והמיפלגה הקומרניסטית שבחרה בתמורה הדרך הסטאליני — שני גורמים שכמעט שלא השפיעו, מבחינה גיאופוליטית או סתם פוליטית, על מאבק השיחור היהודי בארץ-ישראל.

מה פלא שהמהפכנים היו בימין? עם שמאל כזה, מי רוצה בו כמפת לשינוי?

עכשיו, הבה נבחנו באור זה את יונתן רטוש ואפילו את שטרן-יאר: לפנינו שתי דמויות חסידות הטוטאליטריות, ללא ספק, אך גם אנשים שישו להתוות דרך חדשה לעמם — ונכשלו. דמויות מורכבות, והרבה, הרבה פחות "שחורות", בלוח-הצבעים שבין שחור פאשיסטי ועד לבן דמוקראטי מוחלט; משום

מחרידה. המדובר בניגוד נורא, מלשון נורא ואיום, אך גם מלשון נורא-אהור. שהרי אפשר בהחלט לשאול את עצמנו את השאלה האם סיסטנציאלית: איזה מוסר היה צודק או מבח"נה או ביקטיבית, אם בכלל? ואם לאו — לאיזה קול חייב אדם לצייט, בשעת שואה אישית או קולקטיבית? לקול מצפוני בלבד, כמו לוציפרי-יאר או לוציפרי-רטוש? לקול מפקדיו ומנהיגיו כמו דויד רויאל? או לקול הכראיות הקולקטיבית המיידית כמו כן-גוריון ויון או רומקוסקי?

ועוד: האם התקופה ההיא, על ניגודיה שכ"נראה אין כלל אפשרות להבין אותם במלואם כימינו, צריכה לשמש נר לרגלינו כיום, כש"הדרך ההפוכה לזו של היישוב המאורגן אז משמשת נר לרגליהם שלהם, של הכהניסטים, השרונים והפרסים?

האם נינצל — ניוושע — אישית וקולקטיבית — על-ידי ציות למוסר האישי, האיני-ריוודואלי של כל אחד ואחד מאיתנו? או שמא על-ידי ציות למוסר "מיוחד", בלתי-קונוונציונאלי אך שיתופי? ונרמה לי שרווקא יונתן רטוש ניסה לענות על השאלה הזאת כדרכו הרומאנטית והמוט"עית אך תוך-כרי בחירת אמצעים חרשים; מה שבמיקרה שלו פירושו היה — אמצעים שלא יוכלו לברית בלתי-יקדושה בין דת ללאר מיות המאיימת לבלותנו עד עצם היום הזה... רטוש נכשל. מדוע? יש לשאלה שתי תשובות אפשריות. אחת — זו שבפיו של יונתן עצמו, אשר טען באוזניי — בקפה בס"ח רוקא ולא בקפה נדאנטקי — שעל-ידי הבאת מיליון יהודים בשנה הראשונה למרי

הכרזה האחרונה של לח"י

שבימים ההם לא רק שאין מלך, אלא שאין גם מלכות של טוב; וכל איש הישר בעיניו יעשה. אולי יש כאן לקח פשוט: סבל אינו מוליד טוהר-מידות אלא סבל נוסף; אכזריות אינה מאפשרת לנו להיוושע אלא בהכרח הופכת את הקורבן לקלגס הרודה בקורבן אחר.

נורא ונורא-הוד

מה שמפחיד כליכך בתמונה הזאת הוא שהיא מתארת תקופה שבה נתיקים מאבק בין טוב לרע מוחלט, במישור אחד: אבל יחד עם זאת אי-אפשר שלא לראות שהיו קיימים גם מישורים אחרים, מאבקים אחרים, בין שחור-במיקצת אימפריאלי, למשל, לבין לבד-הווי פאטריוטי/טרוריסטי הנלחם למען עצמאות עמו וארצו. ובעיית הניגוד הפנימי בין המישורים —

נת-ישראל "גמרו לו את הדמוגראפיה". תשר"בה שנייה — הנראית לי הגיונית יותר — היא שרטוש ניסה, בעצם, להילחם כאש אחת בעזרת אש נגדית משלו; בצינות — באמצעות השקפה טוטאליטארית ומגשלת-לא-יפחות. וזה לא ייתכן, שהרי — כפי שאומר אר-גורן, אחד מגיבוריו של טולקין ברומאן שר הטבעות שאינו אלא אלגוריה לעלילתו ולני-פילתו של הנאציזם: "עד כמה שאני יודע מה שטוב ומה שרע לא השתנה, מאז אשתקד". פאריס, אונסט 1989

* הרון השודי פולקה בראודט, שליח האו"ם להשגחה על ביצוע תוכנית החלוקה, נוצח זמן לא רב לאחר הופעת הכרזה.